Institut d'Estudis Occitans d'Arièja

LA LETRA MESADIÈRA

✉ ieo09@orange.fr

✆ 05 81 06 03 88

N°340 - Agost de 2026



La fe sens òbra mòrta es

La fòrça d'una associacion es primièr la fòrça dels òmes e de las femnas que la fan viure.

Amics,

Un còp mès aqueste mes de julhet, les festenals e las manifestacions dedicadas a la lenga e a la cultura occitanas an conegut una capitada de las bèlas dins Arièja. Èran nombroses, d'aicí o d'endacòm mès, per participar al Festen'Òc de Saurat o al Trad'Estiu de Foish, per partejar moments de convivialitat, de musica, de dança, de teatre e de transmission. Aquela fidelitat del public mòstra plan que la cultura occitana demòra una realitat viva, portada per d'artistas, d'associacions e per totes aqueles que creson a son avenir. Aquel succès, pasmens, deu pas amagar las dificultats que s'amolonan.

Cada an un pauc mès, las subvencions publicas demesisson o demòran insufisentas davant le creis dels còstes d'organizacion. L'equilibri financièr d'eveniments que participan dempuèi annadas al dardalh de la cultura occitana dins nòstre departament es en dangièr.

Un autre problèma es le renovelament dels benevòls. Sens son engatjament, res seriá pas possible. Son eles que preparan las salas, aculhisson public e artistas, tenon l'estanquet, asseguran la logistica e fan viure les eveniments dins un esperit de convivialitat. Mas fòrça benevòls son sul terren dempuèi temps e les i triga plan, legitimament, de passar la man. Nos fan mestièr fòrças e idèas novèlas, de joves segur, mas tanben de totes aqueles que pòdon consacrar unas oras a la vida associativa. Cadun pòt portar quicòm.

Aparar la lenga occitana, aquò's pas sonque preservar un patrimòni. Es fèr viure una cultura que nos ajuda a comprene nòstra istòria e nòstra identitat. Es tanben crear ligams entre las generacions, dobrir nòstras manifestacions a publics novèls e fèr véser que l'occitan a tota sa plaça dins la societat de uèi. La dintrada serà encara rica en rendètz-voses. Conferéncias, talhièrs de lenga, concèrts, bals, rescontres literaris, exposicions e animacions marcaràn les meses que venon. Vos convidam a ne descobrir le programa dins aquesta letra d'informacion e, subretot, a participar nombroses a aquelas manifestacions. Vòstra preséncia es un sosten concret per totes aqueles que trabalhan, sovent dins l'ombra, per fèr viure nòstra cultura.

Se volèm que i aja encara d'occitan per las carrièras dels nòstres vilatges, cadun pòt fèr un gèst : venir als eveniments, sosténer las associacions, parlar la lenga cada còp que se pòt o venir benevòl.

L'avenidor de l'occitan depend pas sonque de las institucions : depend tanben de nòstre engatjament collectiu.

Se l'estrambòrd de totes les qu'an participat aqueste estiu nos balha rasons d'esperar, a nosautres ara de fèr qu'aquel vam venga una fòrça duradissa, per que la lenga e la cultura occitanas contunhen de viure dins Arièja e plan al delà, per las generacions que venon.

La fòrça d'una associacion es primièr la fòrça dels òmes e de las femnas que la fan viure.

Atal, entre totes, ac farem tot !

Annia Wolf,
presidenta de l'IEO d'Arièja



Festen'Òc 2026





Trad'Apero – Trad'Estiu 2026

Qualques datas
pel mes d'agost

01/08/2026

Miglòs

Miglòs en musica amb Eric Fraj e Morgan Astruc. A gratis.

Contact :
contact@chateau-miglos.fr

02/08/2026

Salau

39ena Pujada al Pòrt de Salau.

Contact e entresenhas :
05.61.59.16.02
aspic.salat2@orange.fr

01 & 02/08/2026

Montsegur

Amassada de Carrièras Occitanas.

Contact :
c-fada@riseup.net

14 al 16/08/2026

Lushon

Hèsta Gascona amb Les Galejaires de l'IEO 09.

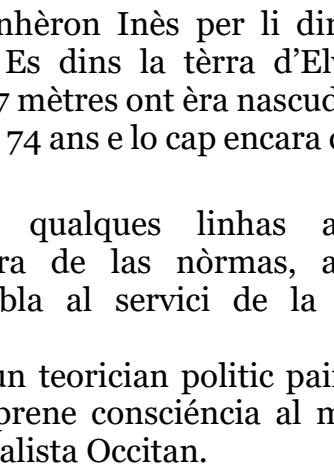
Contact :
pastorala31@gmail.com
06 34 95 71 22

16 al 22/08/2026

Vilanòva d'Òlt

52ena Escòla Occitana d'Estiu.

Contact :
eoe@wanadoo.fr
05 53 41 32 43







EMISSIONS DE RÀDIO
Cada jorn a **12h32** e **18h52** - *De còr e d'òc* sus *Radio Transparence* 93.7FM
Cada dimars de **19h00** a **20h00** - *Era votz dera montanha* sus *Radio Couserans* 94.7FM

Qué s'es passat en julhet ?

Inès Cavalcanti, in memoriam
(julhet de 2026) per Evalina Houlès



Occitània a pè a Montsegur – Oct. de 2008

De l'autre costat dels Alps, dins aquelas Valadas occitanas d'Itàlia, lo *Se Chanta* e nòstra bandièra sang e aur acompanhèron Inès per li dire, un darrièr còp, adieu. Es dins la tèrra d'Elva, lo vilatjòt crincat a 1637 mètres ont èra nascuda que foguèt sebelida. Aviá 74 ans e lo cap encara comol de projèctes.

Cossí evocar en qualques linhas aquela personalitat fòra de las nòrmas, aquela energia inlassabla al servici de la lenga nòstra, aquela militanta excepcionala ?

A 21 ans, fa la coneissença de Francés Fontan, un teorician politic paire del nacionalisme occitan, en exili a Fraisse. Faguèt prene consciéncia al monde d'amont qu'èran occitans, e fondèt lo Partit Nacionalista Occitan.

Per Inès, aquel rencontre es una revelacion : lo patés que se parlava al vilatge e a l'ostal – aquel « parlar a la nòsta mòda » – descobrís qu'es una lenga vertadièra, qu'aquelas Valadas del Pèmont que pensava èsser un luòc isolat, sens identitat e sens avenidor, apren que son religadas per la lenga a un airal fòrça mai bèl : Occitània.

Amb Dario Anghilante, un militant afogat del Moviment Autonomista Occitan e lo primièr cantaire- compositor en occitan de las Valadas, s'engatjan dins la vida politica e l'accion sul terren. Emai lor maridatge, celebrat en lenga nòstra e vestits tradicionals, serà mes al servici de la causa.

Amb d'autres jovents, van a l'Escòla Occitana d'Estiu, a Vilanòva d'Òlt, ont rencontran Robèrt Lafont, Ives Roqueta, Bernat Manciet, Joan Bodon, Robèrt Martí, e maites autres, poètas, escriveires, cantaires, occitans, totes moguts per una passion comuna per la lenga e la cultura occitanas.

L'emocion qu'Inès sentís alara tresvira sa vida. D'ara endavant quitarà pas jamai d'obrar per far reconéisser l'occitan. Amb la Chambra d'Òc, que ne foguèt una dels fondators en 1990, monta projèctes e manifestacions, per çò qu'Inès es una femna d'accion. Disiá : « Parlar basta pas. Cal pausar actes. Es pas grèu se çò que fas es pas perfièit, es una amira qu'as pausat e que servirà a d'autres per avançar un pauc mai luènh. Te daisses pas jamai arrestar per las criticas : las paraulas, lo vent se las emportarà, los actes, eles, demoraràn. »

E d'actes, Inès ne pausèt ! Demest los mai coneguts, nos sovendrem de :
- L'Occitan Lenga Olimpica pels Jòcs Olimpics de Turin en 2006 que plantèt una mira dins la reconeissença oficiala e internacionala de la lenga nòstra, amb l'informacion dels jornalistas e del public en occitan, lo *Se Chanta* jogat pendent la ceremonia de dubertura, los rencontres linguistics e culturals,
- Occitània a pè : mobilizacion en 2008 de totes los territòris occitans per lor lenga e lor cultura, a l'entorn d'una caminada de 1300 quilomètres que durèt 2 meses, dempuèi las Valadas d'Itàlia fins a la Val d'Aran,
- Las Valadas Occitanas a pè : caminada religant, en 2009, totas las Valadas d'Itàlia, de Liguria a Oliveta San Michele, fins a Exilles en val Susa,
- Lo Prèmi d'Ostana : un prèmi literari creat en 2008 dedicat a la diversitat de las lengas minoritàrias del monde. Sa tòca es de far conéisser los autors qu'escrivon dins lor lenga mairala, lenga minorizada e amenaçada.

Mas Inès es tanben una femna de soscadissa, d'analisi, d'estrategia e de psicologia. Coneis lo monde e coneis son monde... Las administracions italiana, francesa, europenca, an pas de secrets per ela. Cada còp que pòt, se servís de lors punts fèbles per endralhar projèctes, pausar amiras. De longa, trabalha a téisser un fialat per religar totes los que pòdon jogar un ròtle dins la promocion e la difusion de la lenga, als nivèls local, nacional e internacional. Es a l'origina d'un modèl e d'una metodologia de trabalh, que quitarà pas de desvolopar, fondats sus :
- la professionalizacion de l'activitat militanta,
- los partenariats amb las institucions publicas e los actors economics,
- l'especializacion de las competéncias,
- la formacion de fialats soples de trabalh,
- la mescla d'activitats occitanas e non-occitanas per tal de tocar un public mai bèl.

D'ora, Inès practica lo « lobbying » que li permet d'ancorar sus la scèna publica la question occitana en venent l'interlocutritz privilegiada de la Region Pèmont e de la Província de Turin per exemple. D'unes politics dison d'ela qu'es « la Passionarià » occitana...

I auriá tant a dire encara d'Inès... Caldriá parlar de sa generositat, de sa capacitat de trabalh, de son afògament, de son capuditge, de son sens de l'amistat, de sa curiositat, de sas colèras, e de tantas causas. Ne gardi l'imatge d'una femna qu'aimava de nos mostrar son òrt e las ortalissas qu'i fasiá venir, que nos cosinava amb gromandisa de plats de la Val Maira, que mancava pas jamai de nos demandar nòvas de l'IEO d'Arièja.

Nos mancarà l'Inès. A las Valadas, a Occitània granda, a totas las lengas minorizadas del monde.

Cronicas atal

Subrecalfat, le Pipeta

Le Pipeta es vengut a l'ostal d'ora ; èri sus la terrassa a fèr ma sesilha de iogà tibetan mesclat d'indò-paquistanés, quilhat sus una camba, braces en crotz, en mièja levitacion tantrica.
- Qué fas atal ? çò me diguèc le becarut ròse.
- Bogre de tu, te podiás pas calhar ? Èri a mand de m'enlairar e patatràs !
Qué i a de copat ?
- Figura-te qu'aquela calorassa te me bolega le cap de tant, que se me bolh. La femna es estabosida de tot çò que disi, n'a un sadolh e m'a dit de t'anar véser per qu'aprofites de mas « elucubracions ».
Las idèas, de totas menas, me venon sabi pas d'ont. Te'n vau dire qualques unas e me diràs se, coma m'aconselha la femna, me cal anar consultar un especialista de çò que se tròba jol la berreta.
S'ès prèst ?
- Vai-i !
- Arrapa-te, i va aver mitralha !

Le desir es un arbre vièlh e le plaser es son engrais
La pintura es un poèma que se vei
Le maridatge es un repais que comença pel dessèrt
Al campèstre, la fenèstra servissiá de teatre e de passejada
Son grands perque sèm de genolhons
Les ambicioses devon anar en linha tòrta, le camin le mès cort en politica
M'avètz comprés ? Alavetz, me soi mal exprimit
Urós, le païsan ? Se pòt dire, al pus mai, qu'es acostumat de ba èsser pas
Val melhor pèrdre dins la passion que non pas la passion
La saviesa ? L'usura de nòstres sentiments e le refregiment de nòstra fervor
D'unes jorns, la vida es tan pesuga que se pèrd cada ora a ensajar de la pallevar
La maçuga : la goma a esfaçar le sorire
Le sòm : mena de pichon renonciament al mond, practic, quotidian, de pòcha
L'òme fa les meteisses gèstes per escalabrar e per reptar
La politica es l'engèni d'empachar las gents de s'ocupar de lors pròpris afars
La reproduccion es la debuta de la mòrt

- Te deuriás arrestar sus aquela nòta gaujosa, copèri le Pipeta.
Me gaitèc d'un aire de dos aires.
- Tu tanben, n'as un sadolh ! Balha *margaritas ante porcos*. çò disiá l'autre, e ne seràs mercejat.

Ensagi, dins mas bestiesas mesadièras, de fèr sorire un bricon le legeire, mas d'aquel temps ai puslèu enveja de plorar.
Aquelas calorassas aissablas qu'esperlongan, l'òrt que se morís, aquelis fuòcs d'en pertot, aquelis mòrts, aquelis ostals cramats, aquelis campions de bicicleta potingats a còps de ferrats, badats per un fum de monde, qu'escalabran penjals de quatre-vint-quinze per cent mès d'aviat que jo davalant, a tombèl dubèrt, la còsta d'arranca-pets del Castelhat, les « grands » d'aquel paure mond mès capbords les uns que les autris, les poirits, messorguièrs, totis aquelis òmes-femnas politics assedats de poder (las gents pòden plan crebar), les castèls catars venguts oficialament « forteresses royales », la pèsta bruna jamès tan pròcha d'Elisèu e volriatz qu'aja pas enveja de plorar ?
- Urosament que sèm vièlhs !, me ditz l'amic Ascanha.
De qué se regaudir, en efièit...

Le Cabòs





Cronica d'Alan Vidal

Sovenirs partejats

Un jorn a l'ostal de retirada, Joan-Baptista a l'ivèrn de sa vida se fasquèc un plaser de me contar aquel sovenir que me pertoquèc :

"Me'n soveni plan, quand ma sòr nasquèc viviam dins una pichona bòrda del costat de *Valencia* en Espanha. Ieu èri pichonet, teniái cinc ans e anavi pas encara a l'escòla.

Un jorn, après le dinnar mon paire me menèc dins l'òrt a costat de l'ostal. I passèc la vrespada a palejar e a m'ocupar. Malgrat totas sas atencions, le temps me paresquèc long. Le ser per sopar, totjorn totis dos sols, me fasquèc patanas rostidas, un plat de fèsta. Puèi me colquèc al lièit.

L'endeman maitin en me levant me diguèc que le petit Jesús m'aviá portat una pichona sòr."

******

A quicòm pròche mos ainats m'avián dit la mèma causa. Que fusquèsse en Espanha o en çò nòstre les joves infantilizats per l'obscurantisme de l'epòca ignoravan gaireben tot de la mecanica de la reproduccion dels umans. E pertant vesián gaireben cada jorn -mèma s'èra de coa d'uèlh- procedir taures, marrans, ases e plan d'autras bèstias.

Le prepaus èra tabó e se'n parlava pas brica, a tal punt que le vocabulari precís mancava. A ja per designar les organs reproductors extèrnes, les eufemismes considerats coma grossièrs èran pletòra ; del tafanari a la bufa... de la pistòla a la quica... dels colhons als colindrons... ne sauti un ramat. Mès tot çò d'autre demorava misteriós ; a còps femnas parlavan entre elas de causas incomprensiblas que me soveni, "la natura" (la vagina), "la matriça" (l'uterús), "le retorn d'atge" (la menopausa).

E parlem pas "d'acochar", que tot just se disiam "pichonar" per una femna mentre que totas las autras femèlas an un vèrbe reservat (anhelar, vedelar, tessonar, polinar, canhotar...). L'acte demorava discret ja que solas la parturienta e una o doas ancianas experimentadas demoravan dins l'ostal. Les autres, passavan le temps a trebalhar o a s'ocupar dels mainatges als camps, a l'òrt, als estables,ençò dels vesins... totes luènhs dels planhs de la jasent.

Ara tot aquò a plan cambiat. Çaquelà calguèc esperar la dintrada de 1967 per que le novèl programa de biologia de terminala scientifica estudièsse pel menut e seriosament, la complexitat bèla e ingeniosa de la reproduccion sexuala.

Dedicat a RB, un legeire assidú que se reconeisserà.

******

Cronica de Claudina Solhà

Una naishença.... precipitada

Alan e Odila que son granis-parents urosis : les dus sèvis dròlles, ara entre trenta e quaranta ans, amb cadà un sa companha, que les i an fèt de polidas mainadas, tres per ara. Mes qu'espèran le qüaten aquestis dias, normalament andà la setmana qu'arriba. Doncas que's vien installar a Poissy uns tempses abans, perque que calderà güardar l'ainat del temps que les sèvis sian a la maternitat.

Doncas, qu'arriban le dissabte, en fin de vrespada. Les cinc que sopan amassa. E que se'n van al lièt. Tot que va plan.

Non vòls pas que, vèrs las qüate oras del maitin, le dimenge, Oceana que comença de sentir las prumèras dolors. Pas tròp fòrtas, espaçadas. Pas de que tracassar's al-delà. Pr'aquò, le temps passant, aquestas qu'aumentan. Que dejunan sense eishagrinar's.

A mièja maitinada, que decidan pr'aquò de s'encaminar vèrs l'espital. Que's prénen le paquetatge previst, e que devalan un estatge. Al prumèr, aquesta femna qu'é obligada de s'arrapar a la rampa, de la fòrta dolor. E que pèrd las aiuas. Pr'aquò que devalan entrò'l plan-pè. Mes aquí Oceana qu'é obligada de s'alongar.

Le seu òme, Guilhèm, que güèrda ça ont n'è la dilatacion : le pel del cap del nenet que comença de's véser ! Alavetz que telefona als pompièrs. “Qu'arribam damb le Samu ! Non botgetz cap !”.

Qu'òn devala lèu fèt coishin, cobèrtas e linges, e la prauba femna que s'installa del mès plan possible, sense panicar. (Que cal díser que fè estudis andà vié acochaira, doncas que va méter en aplicacion çò qu'a aprés).

Las dolors que s'intensifican ; las butadas de deishida tanbens. Al cap d'un brave quart d'ora, Guilhèm que receu le momet. Mes qu'arriba amb le cordon ombilical altorn del còl. Cap de paur : la mair que desnosèla tot aquò lèu fèt. Alavetz le pair que pausa le mainadon aishul vente de la sèva femna. Qu'a plan cridat, coma se deu.

Dètz menutas après, pompièrs e Samu qu'arriban. Le medacin que'n profieta andà fèr copar le cordon a Guilhèm. E qu'embarcan mair e filh dins le forgon, direccion la maternitat la mès pròisha, ont son esperadis. Aquí Anfós que sirà lavat, secat, pesat, trossat, ara que va poder dormir tot son sadol, pueish fèr sa prumèra popada sense problèma.

Oceana, après les suènhs que li son debudis, fièra d'aver plan fèt son trebalh, e felicitada per'l sèu òme qu'é arribat en autò, que's repairarà ela tanbens. Una naishença fèta en mièja-ora, sense cap d'estrabunc : qué voletz de mès ?

E Alan e Odila qu'arribaràn per la vrespada enlà, amb l'ainat, Isaac ; content de véser enfin aquel frairòt que li prometen desempueish meses.

